

EU-kommissionens arbetsgrupp för implementeringen av EU-strategin mot antisemitism och för stärkandet av judiskt liv 14-15 december 2021

Judiska Centralrådet har sedan juni 2019 deltagit i EU-kommissionens ad hoc arbetsgrupp mot antisemitism. Denna arbetsgrupp har nu blivit en permanent arbetsgrupp för implementeringen av EU-strategin mot antisemitism och för stärkandet av judiskt liv. Centralrådet deltog 14-15 december i denna arbetsgrupps första möte. Processen ska pågå till 2030. I arbetsgruppen deltar representanter från medlemsländerna, från nationella judiska organisationer, relevanta internationella organisationer och judiska paraplyorganisationer. Från EU-kommissionen deltar bland andra kommissionären Margaritis Schinas samt Katarina von Schnurbein, EU-kommissionens koordinator för bekämpandet av antisemitism.

I Sverige har Centralrådet sedan drygt två år tillbaka drivit frågan om en nationell strategi mot antisemitism, i samklang med EU-kommissionens uppmaning till samtliga medlemsländer att utveckla sådana strategier. Parallellt med denna strävan har Centralrådet drivit frågan om en nationell strategi för stärkandet av judiskt liv för att den nationella minoritetslagstiftningen ska komma även oss till gagn och att insatser för att möjliggöra och främja judiskt liv och kultur i Sverige ska vara relevanta med utgångspunkten att den judiska minoriteten ska ha inflytande över insatserna och själva få definiera vår identitet och kultur. Fokus i vårt förslag till strategi ligger inte endast på bevarande och beskydd utan framtid och utveckling. Att möjliggöra överföringen av judiska identitet och kultur till nästa generation måste vara högsta prioritet.

EU-strategin mot antisemitism och för stärkandet av judiskt liv bygger på ovan nämnda byggstenar samt en tredje. De överlappar delvis varandra:

1. Förebygga och bekämpa alla former av antisemitism
2. Skydda och stärka judiskt liv i EU
3. Utbildning, forskning och hågkomst av Förintelsen

Fokuset vid arbetsgruppsmötet den 14-15 december var utvecklingen av nationella strategier och hur dessa kan kopplas till komponenterna som ingår i EU-strategin samt medlemsländernas åtaganden i samband med Malmöforumet (läs här om den svenska regeringens åtaganden: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/09/malmoforumet-sveriges-ataganden-for-hagkomst-av-forintelsen-och-bekampande-av-antisemitism-antiziganism-och-andra-former-av-rasism/>) De nationella strategierna ska vara klara till slutet av 2022.

Som alternativ till nationell strategi kan medlemsländerna utveckla handlingsprogram mot antisemitism inom ramen för generella strategier mot rasism. Detta är det vägval den svenska regeringen har gjort vilket Centralrådet har markerat emot i detta och fler forum. Vi menar att en separat och specifik strategi ger bäst förutsättningar för ändamålsenliga och effektiva åtgärder i detta fall. Antisemitismen är väsensskild från andra former av rasism bland annat genom att den bottenar i föreställningar om makt, inflytande och därmed relaterade konspirationsteorier. Den behöver anpassade angreppssätt och en annan förförståelse än den som kan prägla generella planer och strategier mot rasism. Under break-out session med regeringskansliets företrädare underströk Centralrådet att de komponenter som ingår i EU-strategin är viktiga att behandla samlat och inkludera i nationella strategier mot antisemitism och för stärkandet av judiskt liv. Samtidigt är det viktigt att kommunikationen kring strategierna ger vid handen att det inte finns några givna orsakssamband mellan stärkandet av judiskt liv och bekämpande av antisemitism. Det är viktigt att en framtida strategi eller handlingsplan – som riktar sig till lekmän - både konstrueras och

kommuniceras pedagogiskt. Korrelationer mellan olika delar av strategin ska beskrivas just så och inte lämna tolkningsutrymme att uppfattas som orsakssamband. Exempelvis antagandet att stärkt judisk identitet och kultur per automatik leder till minskad antisemitism. En stärkt identitet kan förstås ge motståndskraft mot effekterna av antisemitism men förekomsten av antisemitism är inte beroende av judisk närvaro eller uttryck för judisk identitet. Det får aldrig antydast att den judiska minoriteten kan påverka nivån av antisemitism i samhället. Antisemitismen är samhällets och förövarnas ansvar. Det finns ett långt historiskt facit.

Urval av frågor i fokus under mötesdagarna:

- **Säkerheten:** Stor enighet rådde på mötet att medlemsländerna måste ta ansvaret, inte minst ekonomiskt, för säkerheten kring judiska församlingar och organisationer. Det är även en principiellt viktig fråga att staten tydligt signalerar för det omgivande samhället att antisemitismen och konsekvenserna av den inte är ett judiskt problem och inte judars ansvar. Det är oacceptabelt att de europeiska judiska församlingarna än idag bekostar i snitt 1/3 av de egna säkerhetskostnaderna.
Centralrådet poängterade för de svenska delegaterna att säkerheten är en basal fråga som måste lösas. Utan säkerhet ingen verksamhet. Både att den statliga finansieringen ska vara tillräcklig och förutsebar med hänvisning till fasta personalkostnader och att ansökningsförfarandet samt villkor som ställts av Kammarkollegiet rörande organisationen av säkerheten har haft negativ påverkan. Inte endast att beviljade medel varit otillräckliga och att förutsägbarhet saknats men även att krav på auktorisering av säkerhetspersonal medfört merkostnader.
- **Antisemitism på digitala plattformar:** Arbetet går framåt på flera digitala plattformar med att detektera antisemitiska uttryck, moderera och sanktionera. Det är dock svårt att hålla jämn takt med utvecklingen av uttryck och kodord som förekommer inom allt från populärkultur till extremistiska ideologier. Den största utmaningen att hantera är antisemitismen på alternativa plattformar som saknar moderering och kontrollfunktioner. Dessa är ett växande problem när fler hittat dit då de inte längre kan uttrycka sig censurerat på mainstreamplattformar.
Deltagare betonade vikten av att engagera unga människor i utvecklingen av tekniska lösningar för att detektera och motverka hot och hat på digitala plattformar. Gemensamma satsningar med tech-företag, ingenjörer och ungdomar som befinner sig på plattformarna har varit framgångsrika. Som en del av EU-strategin kommer en europeisk Hackathon att genomföras som sammanför proffshackare, tech experter och hatbrottsexperter.
Centralrådet har haft dialog med digitala medieföretag om deras ansvar för att säkra kompetens internt och konsultera expertis för att kunna detektera och hantera antisemitiska budskap. Gärna i dialog med Centralrådet och andra judiska organisationer men med betoning på det faktum att ansvaret är plattformens. Kommersiella företag måste kunna avsätta de resurser som behövs för att hantera antisemitiskt och annat rasistiskt innehåll. Det som sker på nätet stannar sällan där.
- **Traditionsutövande – religionsfrihet och kulturell frihet:** Såväl företrädarna från kommissionen, som medlemsländerna och företrädare från judiska organisationer betonade vikten av att skydda och stärka judiskt liv och kultur, rättigheter att utöva traditioner och leva öppet med sin judiska identitet. Traditioner som i medlemsländerna ofta hotas och kringkärs av förbud och hot om förbud är brit mila och shechita. Vikten av utbildning både för och om den judiska minoriteten lyftes både i termer av att stärka judisk identitet och att motverka antisemitism.

Flera deltagare, främst från judiska organisationer, påtalade hur mycket lättare det är att mobilisera stöd från politiker för åtgärder mot antisemitism än för att säkra den judiska identitet och tradition som antisemitismen angriper.

Hotet mot praktiserandet av judiska traditioner genom lagstiftning uppgavs av flera deltagare orsaka migration av judar från Europa.

Centralrådet framförde att inom ramen för ansatsen att stärka judiskt liv finns centrala förutsättningar som behöver säkras. En sådan är att säkra de judiska skolornas existens. Vad gäller de judiska skolorna inväntar vi ännu besked om hur förslagen från utredningen om konfessionella inslag i skolan kommer att hanteras. Den lösning Centralrådet förordar är att en judisk skolform liknande sameskolan inrättas. Regeringens övriga utlovade satsningar kan aldrig kompensera för ett scenario där judisk skolgång omöjliggörs. Vi fortsätter att bevaka denna fråga aktivt.

Rätten att utföra brit mila måste säkras upp. Vi har en lagstiftning som skyddar vår rätt att utföra brit mila. Dock ligger det en riskfaktor i att IVO:s medicinska experters tolkningar av Socialstyrelsens allmänna råd avgör vilken bedövningsmetod som ska tillåtas vilket kan få konsekvenser för ingreppet i sig och när det får utföras. Kunskaper om brit mila och den metod som används är generellt låg och motståndet mot brit mila är stort bland allmänheten. Regelbundet seglar frågan upp på den politiska dagordningen eller uppmärksammas av media. Därför har Centralrådet – tillsammans med en egen expertgrupp - etablerat en dialog kring dessa frågor med Socialstyrelsens och IVO:s experter. Centralrådet betonade för representanterna från regeringskansliet att förhindrande eller försvårande att utföra brit mila, liksom lagstiftande som skulle omöjliggöra fortsatt judisk skolgång med judiskt innehåll, vore dråpslag för den judiska minoriteten och skulle äventyra en judisk framtid i Sverige. Här gäller det för Sverige som snart tar över IHRA-ordförandeskapet att föregå med gott exempel.

- **Forskning, utbildning och hågkomst av Förintelsen:** EU-strategin lägger vikt vid hågkomstceremonier. Som flera deltagare påpekade är dessa ceremonier mycket viktiga men ibland saknas metodologi för att hågkomsten ska fylla en pedagogisk funktion med tydlig koppling till antisemitism. Vanligt är att Förintelsen (jmf Segerstedtinstitutets rapport från oktober 2021, *EDUCATION AFTER AUSCHWITZ – Educational outcomes of teaching to prevent antisemitism*) används i undervisning och hågkomstresor för att motverka rasism generellt utan att belysa antisemitismens centrala roll. Utbildning och hågkomstresor behöver målgruppsanpassas bättre och målanpassas för att bli verkningsfulla och i detta ingår att förstå förövarnas drivkrafter liksom att kunna koppla till samtida antisemitism. Det behövs utbildningsprogram för både pedagoger och skolledare för att öka kunskapen om antisemitismens specifika uttrycksätt och rationalitet.

I arbetsgruppen efterlystes även nya pedagogiska grepp för att adressera konspirationsteorier.

I Sverige har Skolverket i samarbete med Forum för Levande Historia fått uppdrag att genomföra demokratistärkande insatser inom skola och folkbildningsverksamhet.

Centralrådet har kontinuerlig dialog med Skolverket om hur undervisning om såväl judisk historia och kultur som antisemitism och Förintelsehågkomst kan förbättras och utökas för att motverka fördomar, stereotypisering och vidta effektiva åtgärder mot antisemitism i skolan för att ge judiska elever en tryggare vardag. Dialogen har lett till att flera förbättringsåtgärder har initierats, bland annat framtagande av en samlings sida med digitalt material för att identifiera, bemöta och undervisa om antisemitism. Skolverket har även anammat IHRA definitionen. Medvetenheten om problematiken upplever vi har ökat markant

hos myndigheten. Dialog med Stockholms Stad har resulterat i att IHRA definitionen antagits av staden och en kartläggning av antisemitism i stadens skolor har påbörjats och slutförs under 2022, med inspiration från den kartläggning av antisemitismen i Malmö Stads skolor som redan genomförts under 2021.

- **Från ord till handling:** Flera deltagare påpekade att det finns alltför stora glapp mellan ord och handling. Ett sätt att motarbeta glappet är att – såsom förordas i EU-strategin – utse nationella sändebud/ koordinatörer mot antisemitism. Dessa måste då få ett tydligt mandat och makt att påverka politikens innehåll och genomförande.

Avgörande för att strategier ska implementeras är att system och indikatorer för uppföljning och utvärdering finns inkorporerade redan från början. Detta vill Centralrådet se även vad gäller den svenska handlingsplanen mot antisemitism.

En förutsättning för att skrida från ord till handling är att orden baseras på korrekt beskrivna förhållanden. Liksom Centralrådet har drivit frågan om kartläggning av antisemitism i landets skolor ser vi gärna mer av systematisk datainsamling generellt. Såsom FOI:s kartläggning av antisemitism på digitala plattformar som publicerades i höstas. För detta krävs en gemensam begreppsapparat och definitioner av problemet som ska lösas.

Idag är det svårt att göra jämförelser av antisemitiska hatbrott mellan EU-länder, dels pga en underrapportering, dels pga olika definitioner och rutiner till grund för kodning och handläggning av hatbrott.

Vad gäller definitioner av antisemitism är IHRA-definitionen den som antagits av EU-kommissionen och av den svenska liksom flertalet europeiska regeringar. Det finns pedagogiska och politiska fördelar med en gemensam definition och som tar sikte på politisk antisemitism som är ett stort och växande problem inte minst på sociala medier. Samtidigt ska poängteras att bekämpande och förebyggande av antisemitism i sig är det primära ändamålet, inte definitionen som sådan. Den kan betraktas som ett verktyg och startpunkt för diskussioner om antisemitismens drivkrafter och uttryckssätt.

Med stöd och inspiration av EU-strategin hoppas Centralrådet att den nationella kommande handlingsplanen mot antisemitism och strategin för stärkandet av judiskt liv tillsammans kan bidra till att långsiktigt trygga en judisk framtid i Sverige, där var och en av oss har redskap och kunskaper att själva välja hur vi definierar och uttrycker vår judiska identitet.